

ЗАПОБІГАННЯ КОРУПЦІЙНИМ РИЗИКАМ ПРИ ЗДІЙСНЕННІ МИТНИХ ПРОЦЕДУР ЯК ЧИННИК ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ В СИСТЕМІ ОРГАНІВ ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ

Пай Інна Іванівна

*аспірантка кафедри адміністративного права
та адміністративної діяльності,*

*Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого
м. Харків, Україна*

Корупція та її наслідки, є однією із найнебезпечніших загроз правам людини, демократії, правопорядку, чесності та соціальній справедливості [1, с. 166]. Виявлення потенційних корупційних ризиків є однією з важливих передумов протидії корупції в системі органів виконавчої влади, а їх оцінки надає можливість визначити недоліки у цій системі, які породжують корупцію [2, с. 57] в тому числі й митній сфері, зокрема при здійсненні митних процедур при переміщенні товарів через митний кордон України. Сфера державної митної справи як галузі суспільних відносин, що являє собою сукупність заходів, спрямованих на реалізацію державної політики у сфері митної справи виходячи змісту ст. 7 Митного кодексу України. Відмітимо, що Митний кодекс України визначає термін «митна процедура» як зумовлені метою переміщення товарів через митний кордон України сукупність митних формальностей та порядок їх виконання (п. 21 ч. 1 ст. 4 МК України), а митні формальності – це сукупність дій, що підлягають виконанню відповідними особами та митними органами з метою дотримання вимог законодавства України з питань державної митної справи (п. 29 ч. 1 ст. 4 МК України).

Виявлення потенційних корупційних ризиків при здійсненні митних процедур в цій роботі розглядається в межах публічного адміністрування у сфері державної митної справи. Так, категорію «публічне адміністрування у державній митній справі» окремі дослідники розуміють як самостійний вид публічної діяльності, яка не є законотворчістю та правосуддям, має підзаконний виконавчо-впорядковуючий характер, здійснюється суб'єктами владних повноважень на засадах гласності та спрямована на реалізацію митних інтересів України шляхом організаційно-правового забезпечення відносин, що виникають у зв'язку із переміщенням товарів і транспортних засобів через митний кордон, владно-установчим або статусним супроводженням такого переміщення [3, с. 76].

О.М. Шевчук зазначає, що корупція в митних органах заподіює значну шкоду державному бюджету, фінансовій безпеці України, перешкоджає

розвитку зовнішньої торгівлі та притоку іноземних інвестицій, негативно впливає на імідж України на міжнародній арені, а також породжує недовіру до митних адміністрацій з боку суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності, особливо в умовах воєнного стану в Україні [4, с. 159]. Окремі автори зазначають, що в сучасних умовах корупція в митних органах становить загрозу сталому розвитку держави. Вона негативно впливає на розвиток зовнішньоекономічної діяльності держави та транзитний потенціал, створює несприятливі умови для прискорення пасажиропотоку через митний кордон України, створює умови для розвитку контрабанди та порушень митних правил [5, с. 53]. Тобто, виявлення потенційних корупційних ризиків при здійсненні митних процедур є однією з важливих передумов протидії корупції у сфері державної митної справи. У митній сфері України діють стабільні корупціогенні чинники різного характеру й ступеню детермінаційного впливу на свідомість і волю посадових осіб митних органів. Одні з них утворюються у сфері організації й управління державною митною справою, другі – випливають із зловживання владними повноваженнями та службовим становищем посадовими особами митних органів та порушень здійснення митних процедур [6, с. 18].

Закон України «Про запобігання корупції» від 14 листопада 2014 року № 1700-VII містить низку норм, що стосуються необхідності дотримання законодавства щодо запобігання корупційних ризиків. Приміром, згідно ст. 61 Закону «Про запобігання корупції» від 14 листопада 2014 року № 1700-VII визначено, що «керівник, засновники (учасники) юридичної особи забезпечують регулярну оцінку корупційних ризиків у її діяльності і здійснюють відповідні антикорупційні заходи». У положеннях ст. 62 та 63 цього Закону детально перераховують складові змісту антикорупційних програм, що формуються також з урахуванням оцінки корупційних ризиків і мають містити «комплекс правил, стандартів і процедур щодо виявлення, протидії та запобігання корупції у діяльності юридичної особи».

Стосовно визначення категорії «запобігання корупційним ризикам при здійсненні митних процедур» яка не є визначеною у МК України. Так, у міжнародних актах, ратифікованих Україною, термін «корупційний ризик» не застосовується. Однак визначено такі конструкції: «ризик, які пов'язані з корупцією» (п. с. ст.7 Конвенції ООН проти корупції від 31.10.2003 р.; а також застосовується дефініція «ризиків корупції в державному управлінні» (п. с. ст.10 Конвенції). У підзаконних нормативно-правових документах категорія «корупційний ризик» передбачена у Рішенні Національного агентства запобігання корупції «Про затвердження Методології оцінювання корупційних ризиків у діяльності органів влади» від 02.12.2016 р. № 126 та визначається як «ймовірність того, що відбудеться подія корупційного правопорушення чи правопорушення,

пов'язаного з корупцією, яка негативно вплине на досягнення органом влади визначених цілей та завдань». У приписах наказу Національного агентства з питань запобігання корупції України від 28 грудня 2021 року № 830/21 передбачено термін «корупційний ризик» як імовірність вчинення корупційного або пов'язаного з корупцією правопорушення, що негативно вплине на діяльність організації.

Так, згідно з наведеними даними в Антикорупційній стратегії України на 2021–2025 роки щодо рівня корупції, найбільш пріоритетним напрямом боротьби з корупцією є митна сфера (32 відсотків), та визначено низку проблем у цій сфері, а саме: (1) недостатня прозорість та ефективність роботи митних органів, надмірний обсяг дискреційних повноважень у працівників митниці; (2) непрозорість підходів у класифікації товарів, визначенні їх митної вартості та призначенні перевірок; (3) недосконала процедура адміністративного оскарження дій посадових осіб митних органів. У Державній антикорупційній програмі на 2023–2025 роки вищенаведені проблеми доповнюються ще такою проблемою у митній сфері як втручання правоохоронних органів у роботу митних органів та зловживання під час передачі орієнтувань про здійснення переогляду товарів. Важливим є те, що у положеннях Антикорупційної програми Державної митної служби України на 2023–2025 роки передбачено окремий самостійний розділ «Оцінювання корупційних ризиків».

Законом України «Про запобігання корупції» від 14 листопада 2014 року № 1700-VII визначено роль є НАЗК, яка, зокрема, здійснює координацію та надання методичної допомоги щодо виявлення державними органами корупційних ризиків у своїй діяльності та реалізації ними заходів щодо їх усунення, у тому числі підготовки та виконання антикорупційних програм. Важливе значення у виявленні потенційних заходів запобігання корупційних ризиків при здійсненні митних процедур відіграє діяльність Державної митної служби України. У Державній митній службі України формується щорічний звіт за результатами оцінки корупційних ризиків. У Державній митній службі України функціонує Комісія з оцінки корупційних ризиків, яка є постійно діючим консультативно-дорадчим органом. Окрім цього, у структурі Державної митної служби України функціонує Управління внутрішньої безпеки та є Департамент відомчої безпеки та контролю, який має Відділ з питань запобігання та виявлення корупції, які наділені компетенцією, що стосується системної протидії корупції. Зокрема, з метою забезпечення повноти оцінювання корупційних ризиків на 2024 рік оновлено персональний склад робочої групи з оцінювання корупційних ризиків у Держмитслужбі, затверджений наказом Державної митної служби України від 14.10.2022 № 449 «Про затвердження Положення про робочу групу з оцінювання корупційних ризиків та її персонального складу».

Таким чином, запобігання корупційних ризиків при здійсненні митних процедур виходячи із аналізу Закон України «Про запобігання корупції» від 14 листопада 2014 року № 1700-VII охоплює «трьохрівневу» систему планування та виявлення корупційних ризиків у цій сфері включаючи засади антикорупційної політики, державну програму виконання стратегії та антикорупційні програми. Запобігання корупційним ризикам при здійсненні митних процедур є передумовою протидії корупції у державній митній справі в системі органів публічного адміністрування.

Література:

1. Shevchuk V. Testing of drugs in the implementation of customs control in Ukraine: legal aspects / V. Shevchuk, O. Shevchuk, N. Matyukhina, D. Zatenatskyi, O. Chub. *Georgian medical news*. 2020. Iss.1 (298). P. 165–169.
2. Балакаєва І. М. Корупційні ризики в системі органів державної влади: деякі аспекти. Корупція в Україні: організаційно-правові аспекти протидії / за заг. ред. проф. В. М. Гаращука. Х. : ФОП Панов А. М., 2016. 121 с.
3. Яковлев І. П. Форми і методи публічного адміністрування у державній митній справі : дис. канд. юрид. наук : 12.00.07. Одеса, 2016. 224 с.
4. Шевчук О. М. Запобігання корупції у Державній митній службі України: окремі проблеми реформування. *Публічна служба: вектори реформування в умовах воєнного стану* : збірник наукових праць Всеукраїнського наук.-практичн. круглого столу з нагоди Дня державної служби (21 червня 2024 р.). Харків : НЮУ імені Ярослава Мудрого, 2024. С. 158–162.
5. Teslenko J. Pragmatism countering corruption in the Customs Service of Ukraine. *Zarządzanie. Teoria i Praktyka*. 2013. Nr 2 (8), P. 47–54.
6. Олійник Д. О. Запобігання корупційним злочинам, що вчиняються при здійсненні митних процедур : монографія. Харків : Право, 2018. 200 с.